

А.В. ПЕЧЕНЮК
 Інститут цукрових буряків УААН

СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У БУРЯКІВНИЦТВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано причини спаду виробництва та запропоновано напрями вдосконалення ринкових відносин у бурякоцукровому підкомплексі АПК України.

Ознаки зниження виробництва цукрових буряків в Україні з'явилися ще до початку перехідного процесу: в кінці 80-х - на початку 90-х років середня врожайність цієї культури в нашій державі не перевищувала 28 т/га, в той час як в Європі вона становила 44,5, а в світі - 34,6 т/га. До того ж, останніми десятиріччями в країнах СС спостерігається чітка тенденція зростання врожайності цукрових буряків. Для України характерним є значний спад продуктивності галузі, зменшення площ посівів під цією культурою. Такий стан, безумовно, призвів до відчутного спаду виробництва цукросировини і цукру в державі.

Високої врожайності цукрових буряків в Україні неможливо досягти без відновлення родючості ґрунтів: необхідним є відтворення балансу необхідних органічних речовин та елементів мінерального живлення. В літературі зустрічаються твердження, що сільськогосподарський потенціал України, насамперед родючість чорноземів, було переоцінено. І дійсно, за радянських часів, а також і після них земля постраждала від домінування незадовільної практики господарювання. За останні 35-40 років вміст гумусу в ґрунтах України зменшився на 0,3-0,4% і становить 3,1 % (табл. 1). За даними УААН, втрати гумусу щорічно становлять від 0,6 до 1,0 т/га, 20% земель в Україні вважаються дуже забрудненими радіонуклідами, важкими металами, збудниками інфекційних хвороб тощо.

Таблиця.

Вміст гумусу в ґрунтах України (2000 р.)

Зона	Вміст гумусу, %		
	фактичний	оптимальний	різниця, +,-
Степ	3,5	4,3	-0,8
Лісостеп	3,3	4,3	-1,0
Полісся	1,9	2,6	-0,7
Україна (в середньому)	3,1	4,0	-0,9

© 2003 Г.Д. ГАПОНЕНКО Інститут цукрових буряків УААН

Основним важелем економічного прогресу в буряківництві є застосування високопродуктивних інтенсивних ресурсозаощаджуючих технологій вирощування цукрових буряків. Такі технології передбачають застосування інтенсивних сортів і гібридів, ефективного використання природних, а також оптимально насичених агротехнічних факторів продуктивності (науково обгрунтованих сівозмін, системи добрив, обробітку ґрунту), застосування високоефективних засобів захисту рослин, новітніх матеріально-технічних засобів з обов'язковим застосуванням раціональних форм організації та оплати праці. Технології вимагають також постійного догляду за посівами, якісного виконання всіх технологічних операцій згідно з агротехнічними вимогами. Українська інтенсивна технологія з повним забезпеченням засобами виробництва дає можливість стабільно вирощувати по 50т/га коренеплідів цукрових буряків при витратах 3900 грн./га, собівартості цукросировини 78 грн./т, рентабельності 75%.

Останнім часом перспективи розвитку галузі нерідко оцінюють неадекватно, прирівнюючи її до другорядних неперіоритетних нестратегічних виробництв.

Аналіз світового ринку цукру показує, що жодна країна, яка виробляє цукор з цукрових буряків, собівартість виробництва якого значно вища за собівартість тростинного, не поспішає ліквідувати дану галузь, а навпаки, в розвинутих країнах-цукровиробниках розроблена та впроваджена система захисту вітчизняного буряківництва. Держави, які продукують буряковий цукор, забезпечують свою економічну безпеку та технологічну незалежність. Якби ці країни перестали виробляти цукор з цукрових буряків, то держави, які виробляють тростинний цукор, об'єдналися би аналогічно державам, що добувають нафту, і встановили б на нього ціни на рівні цін бурякового цукру і вище.

В останні роки в обсягах виробництва цукрових буряків інтенсивно збільшується частка сировини, прийнятої від одноосібників і звичайних сільських господарств. В західних областях ця частка сягає 50% і продовжує зростати. На шлях вирощування цукрових буряків в індивідуальних господарствах населення активно включились Полтавська, Чернігівська та інші області центру й півдня України. Шлях реформування земельних відносин у державі свідчить про те, що люди самі шукають можливості виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку держави.

Основна функція державного регулювання в бурякоцукровому підкомплексі полягає в тому, щоб зробити виробництво цукру вигідним для країни в цілому. Нині державна підтримка має спрямовуватися на активізацію ринкових механізмів господарювання. Її мета - не безпосереднє фінансування державою інвестиційних проєктів, а активізація внутрішніх і

зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів та створення умов **ДІЯ** їх ефективного використання.

Практика, наукові дослідження, досвід інших країн є підставою для висновку, що формування та ефективне здійснення державної політики в бурякоцукровому виробництві має не менш вирішальне значення, ніж природні, техногенні й антропогенні чинники його розвитку, а також підприємницька діяльність самих цукровиробників. Це викликано необхідністю створення законодавчого поля забезпечення розвитку виробництва цукру, системи регулювання внутрішніх і зовнішніх ринків, створення стимулюючої податкової та ефективної цінової політики в галузі, організації матеріально-технічного забезпечення та соціального захисту виробників цукрових буряків і цукру.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Заєць О. С. Ринок цукру в Україні.-К.: Наук, думка, 1999. - 384 с.
2. Українська інтенсивна технологія виробництва цукрових буряків // За ред. О. М. Ткаченка, М. В. Роїка - К: "Академпрес", 1998. - 240 с.
3. Ярчук М. М. Перспективи розвитку цукробурякового виробництва в Україні // Економіка АПК.-2002.- №3. - С. 19-23.

Аннотация

УДК 633.63:631.171

Становление рыночных отношений в свекловодстве Украины: проблемы и перспективы

А.В. Печенюк

Проанализированы причины снижения производства и предложены пути усовершенствования рыночных отношений в свеклосахарном подкомплексе АПК Украины.

Annotation

UDC 633.63:631.171

Formation of market relations in sugar beet production of Ukraine: problems and prospects

A. Pecheniuk

The causes of production fall and ways of improvement in beet-sugar APC subcomplex of Ukraine in the transition period to the market economy are considered.